

نقش رابطه‌ی رومانتیک و رفتارهای غیرکلامی در پیش‌بینی خوش‌نودی زناشویی در زنان

دکتر عباس ابوالقاسمی*

دانش‌یار گروه روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی

زهرا دستغیب

دانش‌جوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی

چکیده

رابطه‌ی رومانتیک و رفتارهای غیرکلامی متغیرهایی اند که بر خوش‌نودی زناشویی زنان تأثیر می‌گذارند. با توجه به آن که بر پایه‌ی نتایج پژوهش‌ها، زنان دارای خوش‌نودی کم‌تر مشکلات روان‌شناختی بیش‌تری را تجربه می‌کنند این پژوهش با هدف روشن کردن نقش رابطه‌ی رومانتیک و رفتارهای غیرکلامی در پیش‌بینی خوش‌نودی زناشویی در زنان همسر دار شهر شیراز صورت گرفت. نمونه‌ی پژوهش را ۱۸۰ نفر از زنان کارمند همسر دار شهر شیراز، که به گونه‌ی تصادفی ساده انتخاب شدند، تشکیل می‌دهد و برای گردآوری داده‌ها نیز از مقیاس رابطه‌ی رومانتیک، فهرست رفتارهای غیرکلامی، و «پرسش‌نامه‌ی رضایت زناشویی» استفاده شده‌است. نتایج نشان می‌دهد میان خوش‌نودی زناشویی و رابطه‌ی رومانتیک و رفتارهای غیرکلامی هم‌بستگی معنادار وجود دارد، اما میان سازه‌های ناایمنی رابطه‌ی رومانتیک و خوش‌نودی زناشویی هم‌بستگی معنادار دیده‌ نمی‌شود؛ هم‌چون این، رابطه‌ی رومانتیک پیش‌بینی‌کننده‌ی نزدیک به ۲۰ درصد خوش‌نودی زناشویی زنان همسر دار است.

واژگان کلیدی

رابطه‌ی رومانتیک؛ رفتارهای غیرکلامی؛ خوش‌نودی زناشویی؛

خوش‌نودی زناشویی^۱ یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین موضوع‌های مورد توجه جامعه‌ی بشری به شمار می‌آید و مهم‌ترین ستون سلامت روانی در خانواده و بیان‌گر وجود پیوند دوستانه‌ی هم‌راه با حس تفاهم و درک یک‌دیگر و نیز تعادل منطقی میان نیازهای مادی و معنوی همسران است. این خوش‌نودی احساس عینی رضایت و لذت تجربه‌شده‌ی زن و شوهر را نشان می‌دهد (دستغیب ۱۳۸۸). بررسی متغیرهای مرتبط با خوش‌نودی زناشویی از این جهت دارای اهمیت است که خوش‌نودی از زندگی زناشویی بخشی از سلامت فردی است که بر سلامت جسمانی، خانوادگی، و اجتماعی تأثیرگذار خواهد بود.

نظریه‌ها و مدل‌هایی بسیار در باره‌ی زناشویی وجود دارد. بر پایه‌ی نظریه‌ی تبادل اجتماعی، یک شخص زمانی در پیوند زناشویی باقی می‌ماند که کشش‌های درونی پیوند نیرومندتر از کشش‌های بیرونی باشد (دونان و جکسون^۲ ۱۹۹۰). نظریه‌ی رفتاری، با پافشاری بر تبادل رفتارهای خاص میان فردی، رفتارهای مثبت یا پاداش‌دهنده را بالابرنده‌ی ارزیابی‌های کلی از خوش‌نودی می‌داند و رفتارهای منفی یا تنبیهی را زیان‌رسان می‌انگارد (مارکمن^۳ ۱۹۸۱). در نظریه‌ی دل‌بستگی، بالبی^۴ (۱۹۶۹) می‌گوید که ماهیت پیوند صمیمی اول (مادر-نوزاد) ماهیت پیوندهای صمیمی یک فرد را در سراسر زندگی تعیین می‌کند (شکرکن و هم‌کاران ۱۳۸۵) و هنزن و شُور^۵ (۱۹۹۴) نیز بر این باور اند که خوش‌نودی از رابطه‌ی دوران بزرگ‌سالی، تا اندازه‌ی بسیار، در گروی برآورده شدن نیازهای اساسی مربوط به آسایش، مراقبت، و کامروایی جنسی است؛ یعنی خوش‌نودی زناشویی به باور هر یک همسران در باره‌ی این که شریک زندگی‌اش می‌تواند نیازهایش را برآورده سازد یا خیر بستگی دارد. نظریه‌ی بحران بر اهمیت روی‌دادهای بیرونی تأکید می‌کند (کارنی و برادبوری^۶ ۱۹۹۵) و پژوهش‌گران آن بر این باور اند که کاهش خوش‌نودی زناشویی و پیدایش جدایی ناکامی در بعودی بحران‌ها را نشان می‌دهد؛ یعنی همسرانی که روی‌دادهای استرس‌زای بیش‌تری را تجربه می‌کنند بیش‌تر در معرض پی‌آمدهای زناشویی منفی اند و این تأثیر باید در سطوح منابع همسران و تعریف آنان از روی‌دادهای تعدیل شود (همان).

یکی از متغیرهای مرتبط با خوش‌نودی زناشویی ارتباط‌های غیرکلامی است. ارتباط فرآیندی است اجتماعی که نزدیک ۶۵ درصد آن را ارتباط‌های غیرکلامی (زبان بدن) تشکیل می‌دهد (بولتون^۷ ۱۳۸۱). ارتباط و رفتارهای غیرکلامی (مانند اطوارها، حالت‌های چهره، و

^۱ Marital Satisfaction

^۲ Donovan, Regina L., and Barry L. Jackson

^۳ Markman, Howard J.

^۴ Bowlby, John

^۵ Hazan, Cindy, and Phillip R. Shaver

^۶ Karney, Benjamin R., and Thomas N. Bradbury

^۷ Bolton, Robert

ژست‌های بدنی) می‌تواند نگرش و احساسات افراد را به دیگران انتقال دهد و در مواردی بسیار، حتی مؤثرتر از پیام‌های کلامی باشد. رفتارهای غیرکلامی، با تشکیل یک زبان بی‌صدا، اما رسا، پیام را انتقال می‌دهد و کوشش‌هایی که برای تفسیر این درون‌داده‌ها صورت می‌گیرد، بیشتر، از راه ارتباط غیرکلامی نشان داده‌می‌شود (اشترن‌برگ^۱ ۱۳۸۲).

نمود احساسات غیرکلامی دو جنس با یک‌دیگر متفاوت است؛ یعنی در مورد قرینه‌های غیرکلامی، زنان فرستنده‌ی به‌تر اند، حرکات چهره‌ی بیشتری نشان می‌دهند، و بیان عواطف آنان قابل‌پذیرش‌تر از مردان است (باک، میلر، و کاول^۲ ۱۹۷۴)؛ هم‌چون‌این، به نظر می‌رسد که زنان پیام‌های غیرکلامی را به‌تر از مردان تعبیر و تفسیر می‌کنند (هال^۳ ۱۹۷۸). متغیر دیگر، که در خوش‌نودی زناشویی نقش دارد، رابطه‌ی روماتیک است. طبیعت رابطه‌ی روماتیک باعث می‌شود، با همکاری کسی که به او عشق می‌ورزیم، از انجام کار لذتی بیشتر ببریم. بر پایه‌ی توصیف هندریک، شیدایی و رابطه‌ی روماتیک دربرگیرنده‌ی جاذبه و کششی نیرومند نسبت به همسر است، که به صورت جسمانی و هیجانی نشان داده‌می‌شود (رحیمی و عرفان‌منش ۱۳۸۷).

به باور اتریج، برشید، و اسپره‌چر^۴ (۱۹۹۸)، رابطه‌ی روماتیک دارای دو سازه‌ی وابستگی و نایمنی است، که وابستگی سازه‌ی اساسی آن را تشکیل می‌دهد، ولی در مورد نقش نایمنی چون این اطمینانی وجود ندارد، زیرا هر چند این احتمال هست که فردی به طرف مقابل وابسته باشد در عین حال احساس ناامنی نکند، اما منطقی به نظر می‌رسد که فرد در مورد رابطه‌ی که خوشبختی‌اش به آن وابسته است، نگران باشد (ژاندا^۵ ۱۳۸۴). نایمنی با شماری از عوامل، مانند وضعیت رابطه، احساس طرف مقابل نسبت به رابطه، و احساس کلی فرد در مورد روابط هم‌بستگی دارد، که در این مورد، همسران از همه ایمن‌تر، و افراد دارای دیدار گاه‌به‌گاه با یک‌دیگر از کم‌ترین احساس ایمنی برخوردار بودند (اتریج، برشید، و اسپره‌چر ۱۹۹۸).

استوارت و مک‌درموت^۶ (۲۰۰۴) می‌گویند تعاملات پیچیده‌ی میان افراد، هویت اجتماعی، و ارزش‌های فرهنگی از عوامل مهم تأثیرگذار بر روابط روماتیک است. آن‌ها بر این باور اند که رابطه‌ی روماتیک با گذشت زمان در همسران کم‌رنگ‌تر می‌شود و جای خود را به عشق واقعی و روابط عمیق‌تر می‌دهد. از دید آن‌ها، روابط روماتیک در فرهنگ‌های گوناگون متفاوت است و زندگی ماشینی و مصرف‌گرایی در شدت بخشیدن به این روابط تأثیر دارد.

¹ Sternberg, Robert J.

² Buck, Ross, Robert E. Miller, and William F. Caul

³ Hall, Judith A.

⁴ Attridge, Mark, Ellen Berscheid, and Susan Sprecher

⁵ Janda, Louis

⁶ Stewart, Abigail J., and Christa McDermott

پیشینه‌ی پژوهش

جعفری (۱۳۸۴) اثر توانایی‌های ارتباطی را در افزایش خوش‌نودی زناشویی همسران نشان داد. بولند و فولینگ/استد^۱ (۱۹۸۷) به این نتیجه رسیدند که محتوا و فرآیند ارتباط‌های کلامی با خوش‌نودی زناشویی پیوند دارد. عامری (۱۳۸۲)، در پژوهشی، نتیجه‌گیری کرد که مردها و زنها در به‌کارگیری رفتارهای کلامی و غیرکلامی در تعاملات خود با یک‌دیگر متفاوت اند. مرادی (۱۳۷۹) نقش آموزش توانایی‌های ارتباطی را در افزایش خوش‌نودی زناشویی زنان نشان داد. آندرز و تاکر^۲ (۲۰۰۵) دریافتند که شیوه‌های ارتباطی با شیوه‌های دل‌بستگی هم‌بستگی دارد؛ یعنی افراد دارای دل‌بستگی نایمن مهارت‌های گفت‌وگویی کم‌تری دارند و از ناهم‌خوانی‌های بیش‌تری رنج می‌برند. کوئرنر و فیتزپاتریک^۳ (۲۰۰۲) به این نتیجه رسیدند که نشانه‌های کلامی و غیرکلامی مردان، نسبت به همسران، پیش‌بینی‌کننده‌ی به‌تری برای خوش‌نودی زناشویی است و اثرات مثبت و منفی ارتباط غیرکلامی با خوش‌نودی زناشویی پیوند دارد.

بر پایه‌ی یافته‌های اتریچ، برشیه و اسپرچر (۱۹۹۸)، افرادی که در خرده‌مقیاس نایمنی نمره‌ی بالا به دست می‌آورند، دارای دل‌بستگی نایمن-اجتنابی یا نایمن-اضطرابی اند و در روابط رومانتیک خود، آماده‌ی تجربه‌ی احساس ناامنی بیش‌تری می‌شوند. آنان نشان دادند که در یک رابطه، هنگامی که یکی از دو سو احساس ناامنی کند تعهد طرف مقابل به این رابطه سست‌تر می‌شود؛ هم‌چون این، افرادی که در ناامنی نمره‌ی بالا دارند لگلاً نسبت به رابطه‌های خود احساس ناامنی می‌کنند (ژاندا ۱۳۸۴).

رفیعی‌نیا و اصغری (۱۳۸۶) در پژوهشی نشان دادند که، بدون در نظر گرفتن تفاوت‌های جنسی، عشق واقعی با خوش‌نودی از زندگی و با عاطفه‌ی منفی هم‌بستگی دارد، ولی عشق پرشور با هیچ کدام از متغیرهای مربوط به به‌زیستی روانی ارتباط ندارد.

قمرانی، طباطبایی، و سادات (۱۳۸۵)، در بررسی ارتباط رومانتیک همسران و رابطه‌ی آن با خوش‌نودی زناشویی دریافتند که میان همسران جوان و میان‌سال، از نظر سازه‌های صمیمیت، تعهد، و شهوت تفاوتی معنادار دیده‌می‌شود.

حمیدی (۱۳۸۶) در پژوهشی نشان داد که دانش‌جویان همسردار دارای دل‌بستگی ایمن، خوش‌نودی زناشویی بالاتر، و دانش‌جویان همسردار دارای دل‌بستگی نایمن خوش‌نودی زناشویی کم‌تری دارند.

¹ Boland, Joseph P., Diane R. Follingstad

² Anders, Sherry L., and Joan S. Tucker

³ Koerner, Ascan, and Mary Anne Fitzpatrick

عیدی و خان‌جانی (۱۳۸۵) در پژوهشی دریافتند زمانی که شیوه‌ی دل‌بستگی همسران هم‌گون است (هر دو دوسوگرا یا اجتنابی) خوش‌نودی زناشویی بیشتر، و هنگامی که شیوه‌ی دل‌بستگی آنان ناهم‌گون است، خوش‌نودی زناشویی کم‌تر است.

بنس^۱ (۲۰۰۴)، در پژوهشی روی ۳۳۳ زن و شوهر، به این نتیجه رسید که خوش‌نودی زناشویی به وسیله‌ی دل‌بستگی فردی، دل‌بستگی شریک، و ارتباط دوسویه‌ی میان آن‌ها پیش‌بینی می‌شود؛ پس در کل، دل‌بستگی ایمن با خوش‌نودی زناشویی بیشتر، و دل‌بستگی نایمن با خوش‌نودی زناشویی کم‌تر پیوند دارد.

پیستول^۲ (۱۹۸۹) به این نتیجه رسید که افراد دل‌بسته‌ی ایمن، به گونه‌ی معنادار، خوش‌نودی زناشویی بیشتری نسبت به افراد دل‌بسته‌ی نایمن دارند.

کان^۳ (۱۹۷۰) میان دل‌بستگی ایمن و خوش‌نودی زناشویی رابطه‌ی معنادار نیافت.

تامپسون^۴ (۱۹۹۵) دریافت که همسران روماتیک خوش‌نودی زناشویی کم‌تری دارند.

تامپسون و ویفن، و اوبه^۵ (۲۰۰۱) نشان دادند که رابطه‌ی روماتیک و خوش‌نودی زناشویی با یک‌دیگر در ارتباط اند.

نف و سوزو^۶ (۲۰۰۶)، در پژوهشی، نشان دادند که به‌زیستی روان‌شناختی پایین پیش‌بینی‌کننده‌ی روابط روماتیک است.

اولدریک و فیگوئردو^۷ (۲۰۰۹) نشان دادند که رابطه‌ی روماتیک بر خوش‌نودی از زندگی و زناشویی زنان تأثیر می‌گذارد و این اثر، به گونه‌ی غیرمستقیم، از راه شیوه‌ی دل‌بستگی و شیوه‌ی ارتباطی صورت می‌گیرد.

اسمیت، ولش، و فیت^۸ (۲۰۱۰)، در پژوهشی، نشان دادند که رفتارهای کلامی و غیرکلامی با رابطه‌ی روماتیک پیوندی معنادار دارد.

در مجموع، نتایج نشان می‌دهد که خوش‌نودی زناشویی تحت تأثیر رفتارهای کلامی و غیرکلامی و نیز رابطه‌ی روماتیک است، اما با توجه به نتایج گاه ناهم‌گون در مورد رابطه‌ی روماتیک، پژوهش‌های کم در باره‌ی نقش رابطه‌ی روماتیک و رفتارهای غیرکلامی بر خوش‌نودی زناشویی، و نیز اهمیت نقش خوش‌نودی زناشویی در کارکردهای زناشویی و خانوادگی، در این پژوهش تلاش کردیم نقش رابطه‌ی روماتیک و رفتارهای غیرکلامی در پیش‌بینی خوش‌نودی زناشویی بررسی شود.

¹ Banse, Rainer

² Pistole, M. Carole

³ Kahn, Malcolm

⁴ Thompson, Janice M.

⁵ Thompson, Janice M., Valerie E. Whiffen, and Jennifer A. Aube

⁶ Neff, Kristin D., and Marie-Anne Suizzo

⁷ Olderbak, Sally, and Aurelio José Figueredo

⁸ Smith, Justin D., Deborah P. Welsh, and Paula J. Fite

روش

این پژوهش از نوع هم‌بستگی است و در آن رابطه‌ی رومانیتیک و رفتارهای غیرکلامی به عنوان متغیرهای پیش‌بین، و خوش‌نودی زناشویی به عنوان متغیر ملاک در نظر گرفته شده است. جامعه‌ی آماری پژوهش را زنان همسر دار کارمند شهر شیراز در سال ۱۳۸۷ تشکیل می‌دهند، که ۱۸۰ نفر از آنان، به صورت تصادفی ساده، به عنوان نمونه‌ی پژوهش انتخاب شدند. شاغل بودن زنان در بخش‌های دولتی، روزکار بودن زنان، دامنه‌ی سنی ۲۵ تا ۳۵ سال، دامنه‌ی زمانی ازدواج ۳ تا ۵ سال، ازدواج نخست، نداشتن بیماری جسمانی مزمن، نداشتن اختلال‌های روان‌شناختی، و داشتن مدرک دیپلم یا کارشناسی ملاک‌های ورود آزمودنی‌ها بود.

ابزار پژوهش

برای گردآوری داده‌ها از ابزارهای زیر استفاده شد:

۱- پرسش‌نامه‌ی رضایت زناشویی: «پرسش‌نامه‌ی رضایت زناشویی»، که در ایران به وسیله‌ی صالحی فوردی (۱۳۷۸) تدوین و هنجاریابی شده است، دارای ۴۹ پرسش است، که به صورت چهارگزینه‌ی (مخالف ام؛ کمی مخالف ام؛ موافق ام؛ و کلاً موافق ام) پاسخ داده می‌شود و چهار سازه‌ی جاذبه، نگرش، تفاهم و سرمایه‌گذاری را می‌سنجد. ضریب پایایی هم‌سانی درونی این پرسش‌نامه به روش آلفای کرون‌باخ ۰/۸۸ به دست آمد و ضریب همبستگی میان خرده‌مقیاس‌ها نیز در دامنه‌ی از ۰/۶۰ تا ۰/۹۱ گزارش شده است. میان دو گروه دارای نمره‌ی بالا و پایین در «فهرست باورهای غیرمنطقی الیس»^۱ تفاوتی معنادار در «پرسش‌نامه‌ی رضایت زناشویی» به دست آمد؛ یعنی گروه دارای تفکرات غیرمنطقی بالا، به گونه‌ی معنادار، خوش‌نودی زناشویی کم‌تری داشتند. در این پژوهش ضریب آلفای کرون‌باخ این مقیاس ۰/۹۰ بود.

۲- پرسش‌نامه‌ی رابطه‌ی رومانیتیک^۲: این پرسش‌نامه، که به وسیله‌ی اتریچ، برشید، و اسپرچر (۱۹۹۸) برای اندازه‌گیری دو سازه‌ی اساسی عشق رومانیتیک، یعنی وابستگی و نایمنی ساخته شد، دارای ۳۱ پرسش است و با یک مقیاس پنج‌درجه‌ی (از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) پاسخ داده می‌شود. اعتباریابی پرسش‌نامه به وسیله‌ی ابوالقاسمی (۱۳۸۷) انجام شد و ضریب آلفای کرون‌باخ و ضریب پایایی با آزمایی (پس از یک ماه)، به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۷۸ گزارش شده است. ضریب هم‌بستگی پرسش‌نامه نیز با «مقیاس عزت نفس

^۱ Ellis' List of Irrational Beliefs

^۲ Romantic Relationships Questionnaire

روزن‌برگ»^۱ ۰/۵۳ به‌دست‌آمده‌است. در این پژوهش، ضریب آلفای کرون‌باخ این مقیاس ۰/۸۲ بود.

۳- **فهرست رفتارهای غیرکلامی**^۲: «فهرست رفتارهای غیرکلامی» بر پایه‌ی مطالعه‌ی کان (۱۹۷۰) ساخته‌شده‌است و ۳۵ مورد دارد. این موارد در باره‌ی رفتارهای غیرکلامی همسران آزمودنی‌ها است و آزمودنی‌ها به وسیله‌ی آن در باره‌ی رفتارهای غیرکلامی همسران خود، بر پایه‌ی یک مقیاس پنج‌درجه‌یی قضاوت می‌کنند. ضریب آلفای کرون‌باخ این فهرست ۰/۷۵ و ضریب همبستگی آن، با «مقیاس رفتار ارتباطی غیرکلامی»^۳ (هینکل^۴ ۱۹۹۹)، ۰/۴۳ به‌دست‌آمده‌است. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرون‌باخ این فهرست ۰/۸۱ بود. برای گردآوری داده‌ها، پس از انتخاب آزمودنی‌ها و توضیح هدف پژوهش، از آن‌ها خواسته‌شد که پرسش‌نامه‌ها را با دقت و به صورت انفرادی پر کنند و در حد توان پرسشی را بی‌پاسخ نگذارند. داده‌های گردآوری‌شده با روش‌های آماری همبستگی پی‌یرسون و برازش چندمتغیری مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفتند.

نتایج

همان گونه که در جدول ۱ دیده‌می‌شود، میانگین نمره‌ی خوش‌نودی زناشویی و رفتارهای غیرکلامی، به‌ترتیب، ۱۴۸/۰۹ و ۷۲/۶۵ است و میانگین سازه‌های وابستگی و نایمن نیز، به‌ترتیب، ۷۳/۶۵ و ۵۴/۰۱ به‌دست‌آمده‌است.

جدول ۱ میانگین و انحراف‌معیار خوش‌نودی زناشویی، رابطه‌ی روماتیک، و رفتارهای غیرکلامی در زنان همسردار

متغیر	میانگین	انحراف معیار
خوش‌نودی زناشویی	۱۴۸/۰۹	۵/۱۷
وابستگی	۷۳/۶۵	۸/۷۵
نایمن	۵۴/۰۱	۷/۷۵
رفتارهای غیرکلامی	۷۲/۶۵	۸/۹۴
نگرش	۳۶/۱۱	۵/۱۷
جاذبه	۳۹/۱۰	۵/۵۶
تفاهم	۳۸/۱۷	۴/۷۷۱
سرمایه‌گذاری	۳۲/۹۴	۳/۵۴
کل	۱۴۸/۰۹	۱۳/۳۲

^۱ Rosenberg Self-Esteem Scale

^۲ Non-verbal Behaviours Checklist

^۳ Nonverbal Communication Behaviour Scale

^۴ Hinkle, Lois L.

همان گونه که در جدول ۲ دیده می‌شود، میان رفتارهای غیرکلامی و خوش‌نودی زناشویی ضریب همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد؛ هم‌چون این، رفتارهای غیرکلامی با نگرش، جاذبه، تفاهم، و سرمایه‌گذاری زنان رابطه‌ی معنادار دارد.

جدول ۲ ضریب همبستگی رفتارهای غیرکلامی با خوش‌نودی زناشویی در زنان همسر دار

خوش‌نودی زناشویی	ضریب همبستگی با رفتارهای کلامی و غیرکلامی
نگرش	۰/۳۴**
جاذبه	۰/۳۹***
تفاهم	۰/۳۲**
سرمایه‌گذاری	۰/۲۷**
کل	۰/۴۱***

$p < ۰/۰۱$ **
 $p < ۰/۰۰۱$ ***

همان گونه که در جدول ۳ دیده می‌شود، رابطه‌ی میان خوش‌نودی زناشویی (و سازه‌های آن) و سازه‌ی وابستگی رابطه‌ی روماتیک مثبت و معنادار است؛ در صورتی که میان سازه‌ی نالایمی رابطه‌ی روماتیک و خوش‌نودی زناشویی همبستگی معناداری دیده نمی‌شود.

جدول ۳ ضریب همبستگی رابطه‌ی روماتیک با خوش‌نودی زناشویی در زنان

خوش‌نودی زناشویی	ضریب همبستگی با رابطه‌ی روماتیک	
	وابستگی	نالایمی
نگرش	۰/۳۲**	۰/۱۱
جاذبه	۰/۵۶**	-۰/۰۹
تفاهم	۰/۴۰**	۰/۱۱
سرمایه‌گذاری	۰/۳۶**	۰/۰۲
کل	۰/۲۶*	-۰/۰۹

$p < ۰/۰۵$ *
 $p < ۰/۰۱$ **

برای روشن کردن تأثیر هر یک از متغیرهای رابطه‌ی روماتیک و رفتارهای غیرکلامی زنان همسر دار بر واریانس خوش‌نودی زناشویی، سازه‌های وابستگی و نالایمی رابطه‌ی روماتیک و رفتارهای غیرکلامی همسران، به عنوان متغیرهای پیش‌بین، و خوش‌نودی زناشویی، به عنوان متغیر ملاک، در معادله مورد بررسی قرار گرفت. بر پایه‌ی این نتایج، میزان F دیده‌شده معنادار است (جدول ۴).

جدول ۴ تحلیل واریانس و برازش چندمتغیری

میان میانگین نمره‌ی خوش‌نودی زناشویی و رابطه‌ی روماتیک و رفتارهای غیرکلامی زنان

متغیر پیش‌بین	شاخص منبع	مجموع مربعات	درجه‌ی آزادی	میانگین مربعات	F	p
وابستگی	ضریب برازش	۶۵۷/۰۷	۱	۶۵۷/۰۷	۳/۹۱	۰/۰۰۵
	باقی‌مانده	۸۷۴۵/۴۷	۵۲	۱۶۸/۱۸		
نالین	ضریب برازش	۸۵۰/۲۰	۲	۴۲۵/۱۰	۲/۵۴	۰/۰۸
	باقی‌مانده	۸۵۵۲/۳۴	۵۱	۱۶۷/۶۹		
رفتار غیرکلامی	ضریب برازش	۱۹۰۸/۷۶	۳	۶۳۶/۲۵	۴/۲۵	۰/۰۱
	ی‌مانده	۷۴۹۳/۷۸	۵۰	۱۴۹/۸۸		

همان گونه که در جدول ۵ دیده‌می‌شود برای زنان، ضریب برازش چندمتغیری ۰/۴۵۱ و ضریب تعیین ۰/۲۰۳ است؛ یعنی نزدیک ۲۰ درصد واریانس مربوط به خوش‌نودی زناشویی به وسیله‌ی سازه‌های وابستگی و نالین رابطه‌ی روماتیک و رفتارهای غیرکلامی همسران روشن می‌شود. ضریب برازش متغیرهای پیش‌بین نشان می‌دهد که از میان متغیرهای گفته‌شده، سازه‌ی وابستگی رابطه‌ی روماتیک و رفتارهای غیرکلامی همسران می‌تواند واریانس خوش‌نودی زناشویی را به گونه‌ی معنادار روشن کند. ضریب تأثیر برازش سازه‌ی وابستگی رابطه‌ی روماتیک (۰/۵۳۹) و رفتارهای غیرکلامی همسران (۰/۳۶۹) می‌توانند دگرگونی‌های مربوط به خوش‌نودی زناشویی را پیش‌بینی کنند.

جدول ۵ نتایج مربوط به ضریب تعیین و ضرایب برازش

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	R	R ^۲	SE	B	β	T	p
خوش‌نودی	وابستگی	۰/۲۶۸	۰/۰۷۰	۰/۲۷۳	۰/۵۳۹	۰/۲۶۴	۱/۹۸	۰/۰۵
زناشویی	نالین	۰/۳۰۱	۰/۰۹۰	۰/۲۲۶	-۰/۲۴۲	۰/۲۷۴	۱/۰۷	۰/۲۸
	رفتار غیرکلامی	۰/۴۵۱	۰/۲۰۳	۰/۲۴۰	۰/۶۳۹	۰/۴۱۲	۲/۶۶	۰/۰۱

بحث و نتیجه‌گیری

همان گونه که دیده‌شد، میان رفتارهای غیرکلامی و خوش‌نودی زناشویی (و سازه‌های آن) و نیز میان رفتارهای غیرکلامی با نگرش، جاذبه، تفاهم، و سرمایه‌گذاری هم‌بستگی مثبت معنادار وجود دارد؛ به عبارت دیگر، با افزایش نمره‌ی رفتارهای غیرکلامی همسران آموذنی‌ها، نمره‌ی خوش‌نودی زنان افزایش می‌یابد. این نتیجه با یافته‌های پژوهشی بولند و فولینگ/استد (۱۹۸۷)، کوئرنر و فیتزپاتریک (۲۰۰۲)، جعفری (۱۳۸۴)، عامری (۱۳۸۲)، و مرادی (۱۳۷۹) هم‌سویی دارد. کسانی که در رفتارهای غیرکلامی نمره‌ی بالا به دست می‌آورند

خوش‌نودی زناشویی بیش‌تری دارند؛ یعنی با توجه به این که رفتارهای غیرکلامی با عاطفی مثبت، مانند صمیمیت، هم‌دردی، عشق، و خوش‌بینی هم‌راه است، می‌تواند باعث پیوند زناشویی محکم میان همسران شود. زنان و مردانی که از سوی همسر خود احساس ایمنی دریافت می‌کنند و از ارتباط‌های غیرکلامی بیش‌تری بهره می‌برند، در پیوند زناشویی گذشتی بیش‌تر دارند، برای حل مشکل خود اطمینانی بالاتر نشان می‌دهند، برای کنترل رفتارشان دارای راه‌بردهایی نیرومندتر اند، و به‌راحتی احساسات خود را با هم در میان می‌گذارند؛ بنا بر این، به جای این که نقاط ضعف را در نظر بگیرند و به دنبال متهم کردن یکدیگر و درگیری باشند، با تمرکز ذهن خود بر روی نقاط قوت، توانایی‌ها، و شایستگی‌های یکدیگر، ارتباطی سازنده و مثبت را برقرار می‌کنند.

همان‌گونه که دیده‌شد، میان خوش‌نودی زناشویی (و سازه‌های آن) و سازه‌ی وابستگی هم‌بستگی مثبت معنادار وجود دارد؛ به عبارت دیگر، با افزایش نمره‌ی سازه‌ی وابستگی رابطه‌ی رومانیک، نمره‌ی خوش‌نودی زناشویی زنان افزایش می‌یابد. این نتیجه با یافته‌های پژوهشی تامپسون (۱۹۹۵)، تامپسون و هم‌کاران (۲۰۰۱)، اولدبریک و فیگوئردو (۲۰۰۹)، بشارت و هم‌کاران (۱۳۸۲)، قمرانی، طباطبایی، و سادات (۱۳۸۵)، حمیدی (۱۳۸۶)، عیدی و خان‌جانی (۱۳۸۵)، بیستول (۱۹۸۹)، بنس (۲۰۰۴)، و آندرز و تاکر (۲۰۰۵) هم‌خوانی دارد. این نتیجه، در راستای پژوهش‌های اعتماد به خود، به عنوان یکی از مبانی درون‌روانی فردی که دارای دل‌بستگی ایمن است، به شخص این توانایی را می‌دهد که در روابط زناشویی، با مهارت، اطمینان، و آرامشی بیش‌تر رفتار کند؛ در صورتی که میان سازه‌ی نایمنی رابطه‌ی رومانیک و خوش‌نودی زناشویی رابطه‌ی معنادار به‌دست‌نیامده‌است؛ پس این نتیجه با یافته‌های پژوهشی تامپسون (۱۹۹۵)، تامپسون و هم‌کاران (۲۰۰۱)، و اولدبریک و فیگوئردو (۲۰۰۹) هم‌خوانی ندارد. اعتماد نداشتن به خود و دیگران دو ویژگی افراد نایمن است (لوپز و هم‌کاران^۱ ۱۹۹۷) که بر پایه‌ی تحلیل بنیادهای درون‌روانی، می‌تواند توان رویارویی با موقعیت استرس‌زا را کاهش دهد، درماندگی روان‌شناختی را بر فرد نایمن تحمیل کند، و در نهایت به احساس حقارت و اضطراب در شخص دامن زند (بشارت و هم‌کاران ۱۳۸۲).

به نظر می‌رسد نایمنی با شماری از عوامل، مانند وضعیت رابطه، احساس طرف مقابل نسبت به رابطه، و احساس کلی فرد در مورد روابط هم‌بستگی دارد؛ ^۱هلاً افرادی که دیدارهای گاه‌به‌گاه داشتند از کم‌ترین میزان احساس ایمنی، و همسران از همه ایمن‌تر بودند. هر چه دو طرف نسبت به رابطه پای‌بندتر باشند، نسبت به هم احساس امنیتی بیش‌تر می‌کنند؛ هرچند که احساس ایمنی به احساس نایمنی طرف مقابل در مورد رابطه نیز

¹ Lopez, Frederick G., James Fuendeling, Kim Thomas, and David Sagula

بستگی دارد. /ت‌ریج، برشید، و /اسیره‌چر (۱۹۹۸) نشان دادند که این یافته‌ها با آن چه روان‌شناسان نظریه‌ی دل‌بستگی می‌نامند هم‌آهنگ است.

نتایج برازش چندمتغیری نشان داد که نزدیک ۲۰ درصد واریانس مربوط به خوش‌نودی زناشویی به وسیله‌ی متغیرهای رابطه‌ی روماتیک و رفتارهای غیرکلامی همسران روشن می‌شود. ضریب برازش متغیرهای پیش‌بین نشان می‌دهد که از میان متغیرهای گفته‌شده، سازه‌ی وابستگی رابطه‌ی روماتیک و رفتارهای غیرکلامی همسران می‌تواند واریانس خوش‌نودی زناشویی را به گونه‌ی معنادار تعیین کند و بدین ترتیب، *اختلاً* ۸۰ درصد واریانس باقی‌مانده‌ی خوش‌نودی زناشویی به وسیله‌ی متغیرهای روان‌شناختی دیگر یا متغیرهای فرهنگی و اجتماعی روشن می‌شود.

با توجه به نتایج این پژوهش می‌توان گفت که رفتارهای غیرکلامی و رابطه‌ی روماتیک بر خوش‌نودی زناشویی تأثیر مثبت می‌گذارد و از این راه می‌توان از بسیاری نابه‌سامانی‌های خانوادگی، که موجب از میان رفتن نیروهای عظیم انسانی می‌شود، جلوگیری کرد. نتایج این پژوهش می‌تواند در مراکز مشاوره مورد استفاده قرار گیرد. نگرانی ناشی از ارزیابی جنبه‌های خانوادگی و زناشویی، که باعث شد آزمودنی‌ها پر کردن مقیاس‌های پژوهش را با احتیاط انجام دهند، و نیز بررسی نشدن همسران آزمونی‌ها از محدودیت‌های این پژوهش به شمار می‌آید؛ افزون بر آن، با توجه به این که نمونه‌ی پژوهش از میان زنان همسردار کارمند شهر شیراز انتخاب شده‌است، در تعمیم نتایج آن به زنان دیگر باید احتیاط کرد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

ابوالقاسمی، عباس. ۱۳۸۷. «بررسی ارتباط رابطه‌ی روماتیک در دختران». گزارش منتشرنشده، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل.

اشترن‌برگ، رابرت جی. ۱۳۸۲. *قصه‌ی عشق*. برگردان علی‌اصغر بهرامی. تهران: انتشارات رشد.
بشارت، محمدعلی، محمد گل‌نژاد، و علی‌اصغر احمدی. ۱۳۸۲. «بررسی رابطه‌ی سبک‌های دل‌بستگی و مشکلات شخصی». *اندیشه و رفتار* ۸(۴): ۷۷-۸۱.

بولتون، رابرت. ۱۳۸۱. *روانشناسی روابط انسانی*. برگردان حمیدرضا سهرابی. تهران: انتشارات رشد.

- جعفری، فروغ. ۱۳۸۴. «اثر بخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی پیش از ازدواج بر افزایش رضایت زناشویی زوجین پس از ازدواج» پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد مشاوره‌ی خانواده، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.
- حمیدی، فریده. ۱۳۸۶. «بررسی رابطه‌ی سبک‌های دل‌بستگی با رضایت‌مندی زناشویی در دانش‌جویان متأهل دبیری» *خانواده‌پژوهشی* ۳(۹): ۴۵۰-۴۵۳.
- دستغیب، زهرا. ۱۳۸۸. «بررسی ارتباط سبک‌های مختلف عشق و باورهای غیرمنطقی با سازگاری زناشویی» پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل.
- رحیمی، چنگیز، و نرجس عرفان‌منش. ۱۳۸۷. «رابطه‌ی سبک‌های مختلف عشق بر شادکامی زوجین» مقاله‌ی ارائه‌شده در چهارمین سمینار بهداشت روانی دانش‌جویان، ۱-۲ خرداد دانشگاه شیراز.
- رفیعی‌نیا، پروین، و آرزو اصغری. ۱۳۸۶. «رابطه‌ی بین عشق و به‌زیستی ذهنی در دانش‌جویان متأهل» *خانواده‌پژوهی* ۳(۹): ۴۹۱-۵۰۱.
- ژاندا، لوتیس. ۱۳۸۴. *آزمون‌های شخصیت: ۲۴ تست برای شناختن مشکلات شخصیتی و راه‌های مقابله با آن*. برگردان محمدعلی بشارت و محمد حبیب‌نژاد. تهران: ناشر آبیژ.
- شکرکن، حسین، رضا خجسته‌مهر، یوسف‌علی عطاری، جمال حقیقی، و منیجه شهنی بیلاق. ۱۳۸۵. «بررسی ویژگی‌های شخصیتی، مهارت‌های اجتماعی، سبک‌های دل‌بستگی، و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی به عنوان پیش‌بین‌های موفقیت و شکست رابطه‌ی زناشویی در زوج‌های متقاضی طلاق و عادی» *مجله‌ی علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز* ۱۳(۱): ۱-۳۰.
- صالحی فوردی، جواد. ۱۳۷۸. «رضامندی زناشویی» *تازه‌های روان‌درمانی* ۴(۱۳-۱۴): ۸۴-۱۰۸.
- عامری، فریده. ۱۳۸۲. «بررسی تأثیر مداخلات خانواده‌درمانی راه‌بردی در اختلافات زناشویی» پایان‌نامه‌ی دکتری روان‌شناسی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- عیدی، رقیه، و زینت خان‌جانی. ۱۳۸۵. «بررسی رضایت زناشویی در سبک‌های مختلف دل‌بستگی» *فصل‌نامه‌ی روان‌شناسی دانشگاه تبریز* ۱(۲-۳): ۳۶-۴۸.
- قمرانی، امیر، جعفر طباطبایی، و سمانه سادات. ۱۳۸۵. «بررسی روابط عاشقانه‌ی زوجین ایرانی و رابطه‌ی آن با رضایت زناشویی» *تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره* ۵(۱۷): ۹۵-۱۰۹.
- مرادی، مهناز. ۱۳۷۹. «آموزش مهارت‌های ارتباطی به بانوان و بررسی سودمندی آن بر افزایش خوش‌نودی زناشویی ایشان» پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء، تهران.
- Anders, Sherry L., and Joan S. Tucker. 2005. "Adult Attachment Style, Interpersonal Communication Competence, and Social Support." *Personal Relationships* 7(4):379-389.
- Attridge, Mark, Ellen Berscheid, and Susan Sprecher. 1998. "Dependency and Insecurity in Romantic Relationships: Development and Validation of Two Companion Scales." *Personal Relationships* 5(1):31-58.
- Banse, Rainer. 2004. "Adult Attachment and Marital Satisfaction: Evidence for Dyadic Configuration Effects." *Journal of Social and Personal Relationships* 21(2):273-282.

- Boland, Joseph P., Diane R. Follingstad. 1987. "The Relationship between Communication and Marital Satisfaction: A Review." *Journal of Sex and Marital Therapy* 13(4):286-313.
- Bowlby, John. 1969. *Attachment and Loss*, Vol. 1: *Attachment*. New York, NY, USA: Basic Books.
- Buck, Ross, Robert E. Miller, and William F. Caul. 1974. "Sex, Personality, and Physiological Variables in the Communication of Affect via Facial Expression." *Journal of Personality and Social Psychology* 30(4):587-596.
- Donovan, Regina L., and Barry L. Jackson. 1990. "Deciding to Divorce: A Process Guided by Social Exchange, Attachment, and Cognitive Dissonance Theories." *Journal of Divorce* 13(4):23-35.
- Hall, Judith A. 1978. "Gender Effects in Decoding Nonverbal Cues." *Psychological Bulletin* 85(4):845-857.
- Hazan, Cindy, and Phillip R. Shaver. 1994. "Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships." *Psychological Inquiry* 5(1):1-22.
- Hinkle, Lois L. 1999. "Nonverbal Immediacy Communication Behaviors and Liking in Marital Relationships." *Communication Research Reports* 16(1):81-90.
- Kahn, Malcolm. 1970. "Non-Verbal Communication and Marital Satisfaction." *Family Process* 9(4):449-456.
- Karney, Benjamin R., and Thomas N. Bradbury. 1995. "The Longitudinal Course of Marital Quality and Stability: A Review of Theory, Method, and Research" *Psychological Bulletin* 118(1):3-34.
- Koerner, Ascan, and Mary Anne Fitzpatrick. 2002. "Nonverbal Communication and Marital Adjustment and Satisfaction: The Role of Decoding Relationship Relevant and Relationship Irrelevant Affect." *Communication Monographs* 69(1):33-51.
- Lopez, Frederick G., James Fuendeling, Kim Thomas, and David Sagula. 1997. "An Attachment—Theoretical Perspective on the Use of Splitting Defences." *Counselling Psychology Quarterly* 10(4):461-472.
- Markman, Howard J. 1981. "Prediction of Marital Distress: A 5-Year Follow-up." *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 49(5):760-762.
- Neff, Kristin D., and Marie-Anne Suizzo. 2006. "Culture, Power, Authenticity, and Psychological Well-Being within Romantic Relationships: A Comparison of European American and Mexican Americans." *Cognitive Development* 21(4):441-457.
- Olderbak, Sally, and Aurelio José Figueredo. 2009. "Predicting Romantic Relationship Satisfaction from Life History Strategy." *Personality and Individual Differences* 46(5-6):604-610.
- Pistole, M. Carole. 1989. "Attachment in Adult Romantic Relationships: Style of Conflict Resolution and Relationship Satisfaction." *Journal of Social and Personal Relationships* 6(4):505-510.
- Smith, Justin D., Deborah P. Welsh, and Paula J. Fite. 2010. "Adolescents' Relational Schemas and Their Subjective Understanding of Romantic Relationship Interactions." *Journal of Adolescence* 33(1):147-157.
- Stewart, Abigail J., and Christa McDermott. 2004. "Gender in Psychology." *Annual Review Psychology* 55:519-544.

- Thompson, Janice M. 1995. "Silencing the Self: Depressive Symptomatology and Close Relationships." *Psychology of Women Quarterly* 19(3):337-353.
- Thompson, Janice M., Valerie E. Whiffen, and Jennifer A. Aube. 2001. "Does Self-Silencing Link Perceptions of Care from Parents and Partners with Depressive Symptoms?" *Journal of Social and Personal Relationships* 18(4):503-516.

نویسندگان

دکتر عباس ابوالقاسمی

دانش‌یار گروه روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی
abolghasemi1344@uma.ac.ir

دانش‌آموخته‌ی دکترای روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۸۱.
پژوهش‌های وی در زمینه‌ی روان‌شناسی شخصیت و مرضی و زنان است. وی نگارنده‌ی کتاب‌های *اضطراب امتحان و روان‌شناسی کمال‌گرایی* است و کتاب *راهنمای آزمون شخصیتی جکسون* را به فارسی برگردانده‌است. از وی بیش از ۴۰ مقاله‌ی فارسی و پنج مقاله به زبان انگلیسی در نشریه‌های پژوهشی چاپ شده‌است.

زهرا دستغیب

دانش‌جوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی
z_dastgheib@yahoo.com

دانش‌آموخته‌ی کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشگاه محقق اردبیلی، ۱۳۸۷.
از وی چند مقاله‌ی فارسی در نشریه‌های پژوهشی چاپ شده‌است.

پژوهش‌های روان‌شناسی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی